

**І н ф о р м а ц і й н і р е с у р с и
з і н ш и х с п е ц і а л ь н о с т е й ю р и д и ч н и х н а у к**

УДК 343.365:343.237(091)(477)

БЕНІЦЬКИЙ А.С., кандидат юридичних наук, доцент,
Луганський державний університет
внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРИЧЕТНІСТЬ ДО ЗЛОЧИНУ ТА СПІВУЧАСТЬ У
ЗЛОЧИНІ ЗГІДНО З КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ
ІМПЕРІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)**

Анотація. Про норми Уложення про покарання кримінальні та виправні у ред. 1885 р., Кримінального уложення 1903 р. та інших кримінально-правових документів Російської імперії, які передбачали відповідальність за причетність до злочину та співучасть у злочині.

Ключові слова: причетність до злочину, приховування злочину, недонесення, потурання, співучасть у злочині.

Аннотация. О нормах Уложения о наказаниях уголовных и исправительных в ред. 1885 г., Уголовного уложения 1903 г. и других уголовно-правовых документов Российской империи, предусматривающих ответственность за причастность к преступлению и соучастие в преступлении.

Ключевые слова: причастность к преступлению, укрывательство преступления, недонесение, попустительство, соучастие в преступлении.

Summary. About the norms of Code of criminal and correctional penalties (ed. 1885), Criminal Code of 1903 and other criminal and legal documents of the Russian Empire, which provided responsibility for implication and complicity in the crime.

Keywords: implication in a crime, concealment of a crime, misprision, connivance, complicity in a crime.

Постановка проблеми. Основними джерелами кримінального права на українських землях, які були у складі Російської імперії, від другої половини ХІХ століття до встановлення радянської влади були Уложення про покарання кримінальні та виправні в редакції 1885 року, Статут про покарання, що накладаються мировими судьями 1864 р., Статут про засланих у редакції 1909 року, Кримінальне уложення 1903 р. та військово-морське кримінальне законодавство. Тому їх дослідження становить інтерес для визначення впливу російського законодавства на становлення законодавства українських державних утворень у період 1917 – 1920 рр., а також кримінального законодавства Радянської України щодо причетності до злочину та співучасті у злочині.

Проблеми історичного розвитку кримінального законодавства Російської імперії ХІХ – ХХ століть досліджувалися в роботах таких учених, як С.І. Баршев, Л.С. Білогриць-Котляревський, П.Й. Бобровський, В.В. Єсіпов, О.С. Жиряєв, О.Ф. Кістяковський, О.В. Лохвицький, А.В. Наумов, М.А. Неклюдов, П.П. Пусторослев, М.Д. Сергієвський, В.Д. Спасович, М.С. Таганцев, І.Я. Фойницький, П.Л. Фріс та інші. Між тим, питанням співвідношення кримінально-правових норм Уложення 1845 р. у редакції 1885 р. та інших російських законодавчих документів ХІХ – початку ХХ століття, які містили положення про інститут причетності до злочину та співучасті у злочині, приділялася недостатня увага.

Метою статті є визначення основних ознак приховування злочину, недонесення, потурання, а також видів та форм співучасті у злочині, які містились у правових документах Російської імперії ХІХ – початку ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. У 1845 році Державною Думою Російської імперії було прийнято Уложення про покарання кримінальні та виправні (Далі – Уложення). 15 серпня 1845 року воно було затверджене російським імператором Миколою І, а набрало сили 1 травня 1846 року. З 1845 до 1885 року редакція цього Уложення змінювалася, а в редакції 1885 р. воно діяло до революції 1917 р. Уложення 1885 р. закріплювало низку положень про причетність до злочину та співучасть. Так, наприклад, у ст. 11 Уложення 1885 р. передбачалося дві форми співучасті: 1) співучасть без попередньої змови та 2) співучасть за попередньою змовою. Для кожної з цих форм був характерним свій перелік видів співучасників.

Відповідно до ст. 12 Уложення 1885 р. за співучасті без попередньої змови виділялися такі види, як: 1) головні винуватці; 2) учасники. До головних винуватців відносилися: 1) особи, які розпоряджалися діями інших учасників; 2) особи, які керували діями інших учасників; 3) особи, які стали до дії раніше за інших, від самого її початку; 4) особи, які безпосередньо вчинили злочин. До кола учасників входили: 1) особи, які надавали допомогу головним винуватцям у скоєнні злочину; 2) особи, які доставляли засоби на місце злочину; 3) особи, які усували перешкоди для вчинення злочину.

У разі співучасті за попередньою змовою вирізнялися такі види: 1) призвідники; 2) спільники; 3) підмовники або підбурювачі; 4) пособники.

До призвідників відносилися: 1) особи, які керували діями інших при вчиненні злочину або замаху на злочин; 2) особи, які перші розпочали вчиняти злочин (ті, хто подає приклад іншим учасникам вчинення злочину – *А.Б.*). Спільниками вважалися: 1) особи, які погодилися з призвідниками вчинити спільними зусиллями умисний злочин; 2) особи, які погодилися з учасниками вчинити спільними зусиллями умисний злочин. До підмовників і підбурювачів належали особи, які не брали участі в злочині, але проханнями, переконаннями, підкупом, обіцянням вигод, спокушанням, обманом, примусом чи погрозами схилили інших до вчинення злочину. До пособників відносились особи, які не брали участі у вчиненні злочину, але з корисливості чи інших особистих спонукань: 1) допомагали або зобов'язали допомагати тим, хто замислив злочин: а) порадами, указівками, повідомленням інформації; б) доставлянням яких-небудь засобів для вчинення злочину; в) усуненням перешкод; 2) заздалегідь, перед вчиненням злочину, надавали в себе притулок учасникам злочину; 3) заздалегідь обіцяли сприяти після скоєного, переховати злочинців чи приховати злочин.

Формулюючи ознаки пособництва, російський законодавець виділив критерії, які дозволяють відмежувати співучасть від причетності до злочину. В Уложенні 1885 р. указується на те, що пособником визнається особа, яка завідомо перед вчиненням злочину обіцяла сприяти переховуванню злочинців або прихованню злочину після скоєного. Отже, якщо таке сприяння заздалегідь не обіцяне, то пособництвом воно не охоплювалось би. Згідно з Уложенням 1885 р. така діяльність вважалася причетністю до злочину.

Відповідальність для перелічених видів співучасників була різною залежно від ступеня їх участі у вчиненому злочині. Так, згідно зі ст. 117 Уложення 1885 р. в разі вчинення злочину без попередньої змови головні винуватці засуджувалися до “найвищої міри покарання, за той злочин у законах належного” [10], а учасники злочину каралися на ступінь чи два нижче за те, що чекало на головних винуватців.

За вчинення злочину за попередньою згодою призвідники, якщо в законі не визначався особливий рід або особлива міра покарання, а також підмовники й

підбурювачі засуджувалися до найвищої міри покарання, передбаченої за злочин, у якому вони брали участь (ст.ст. 118 і 120 Уложення 1885 р.).

Для спільників у злочині відповідно до ст. 119 Уложення 1885 р. міра відповідальності визначалася залежно від міри сприяння призвідникам у підготованні до злочину, у підшуканні учасників злочину, а також залежно від сприяння у вчиненні злочину. Пособники, дії яких були необхідні для вчинення злочину, згідно зі ст. 121 Уложення 1885 р. несли відповідальність нарівні з тими, хто його вчинив, а решта – на ступінь нижче у разі сприяння у вчиненні злочину.

В Уложення 1885 року було включено норми, які передбачали відповідальність за причетність до злочину (“причастных к делу и преступлению”). У ст.ст. 14 та 15 визначались особи, які були причетні до злочину: 1) потурачі, ті, хто, маючи владу або можливість попередити злочин, цілеспрямовано або свідомо допустили його вчинення; 2) переховувачі, ті, хто не брав участі у вчиненні злочину, а після скоєного: а) приховав або знищив сліди злочину; б) сховав злочинців; в) узяв до себе або прийняв на зберігання, або передав чи продав іншим викрадене або відняте у кого-небудь, або іншим протизаконним способом здобуті речі; 3) особи, які завідомо знали про умисний (мається на увазі підготовлюваний або вчинюваний злочин – *А.Б.*) або вже вчинений злочин, мали можливість повідомити про це владу, але не виконали цього обов’язку.

Відповідальність за причетність до злочину передбачалась у різних розділах Уложення 1885 р. залежно від того, які було порушено суспільні відносини особами, що скоїли первинний злочин (напр., ст.ст. 822, 930, 931-1, 931-2, 1210, 1670-1, 1701 та 1702).

Згідно з Уложенням 1885 р. за приховування несли відповідальність не тільки фізичні особи, а й громади. Так, статтею 530 встановлювалося: “з єврейської громади, у якій переховувався військовий втікач із євреїв, стягується...” [10]. Цією нормою в російському кримінальному праві того періоду закріплювався принцип колективної відповідальності за вчинення злочину. Такий репресивний підхід законодавця Російської імперії був зумовлений, імовірно, тим, що дуже складно було змінити звичаї та традиції релігійних або етнічних груп населення Росії, щоб особи сприяли виявленню та видачі органам влади розшукуваних осіб.

Як слушно зазначав Н.Д. Сергієвський, інститут групової відповідальності завжди існував у російському кримінальному праві і “найпевніше, завжди існуватиме, видається у письменників немовби однією суцільною, безперервною помилкою... – положення, очевидно, неслухне” [9, с. 41].

В Особливій частині Уложення 1885 р. пропонується такий різновид причетності, як заздальгідь не обіцяне придбання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом (ст.ст. 822, 930, 931-1, 931-2, 1210, 1670-1, 1701, 1702).

За вчинення деяких злочинів передбачалась однакова відповідальність для співучасників (призвідників, спільників, пособників, підмовників або підбурювачів) і причетних осіб (потурачів, переховувачів або недоносителів). Так, наприклад, згідно зі ст. 243 Уложення 1885 р. всі учасники посягання на особу імператора або його владу у вигляді спільників, підмовників, підбурювачів або потурачів, а так само переховувачів і недоносителів засуджуються “до того ж покарання”.

В Особливій частині Уложення 1885 р. мовиться про такі форми злочинної діяльності, як скоп, змова, згряя, злочинне співтовариство. За вчинення злочину в складі таких злочинних об’єднань передбачалась спеціальна відповідальність.

В окремих кримінально-правових нормах Уложення 1885 р. містилися ознаки потурання злочину. Так, відповідно до відділення 1 (“О преступлениях и проступках

чиновников при следствии и суде, ст. 426 – 434”) глави XI (“О преступлениях и проступках чиновников по некоторым особым родам службы, ст.ст. 426 – 505”) розділу 5 (“О преступлениях и проступках по службе государственной и общественной, ст.ст. 329 – 505”) Уложения 1885 р. до відповідальності притягувалися слідчі: за порушення своїх посадових обов’язків (ст. 426), за придбання майна, що є “предметом справи” (ст. 427), за невідкриття провадження в справі, коли були достатні підстави для проведення слідства (ст. 429), за тяганину при веденні слідства (ст. 431), за примушення до дачі показань (ст. 432). Згідно з відділенням 3 (“О преступлениях и проступках чиновников полиции, ст.ст. 446 – 459”) глави XI розділу 5 Уложения 1885 р. до відповідальності притягувалися чиновники поліції за потурання злочину (ст. 446).

У 1864 році Державною Думою Російської імперії було прийнято Статут про покарання, що накладаються мировими судьями (далі – Статут про покарання 1864 р.) [11]. Цей документ вміщував кримінально-правові норми, виділені з Уложения 1885 р., про злочинні діяння, підвідомчі мировим судьям. Статут про покарання 1864 р. передбачав відповідальність за менш тяжкі протиправні діяння (проступки).

У статті 15 Статуту про покарання 1864 р. містилося положення про співучасть: “За участі двох чи більше осіб у вчиненні проступку ті з винних, які його самі вчинили або підготували до того інших, караються суворіше, ніж їхні співучасники”. Таким чином, можна було б виокремити три види співучасників: 1) особи, які вчинили діяння (виконавці), 2) особи, які підбурювали до вчинення проступку (підбурювачі), 3) інші особи, які брали участь у вчиненні проступку.

В Особливій частині Статуту про покарання 1864 р. встановлювалася відповідальність за окрему форму незаконної діяльності – участь у збіговиську (напр., ст. 42-1 Статуту про покарання 1864 р.). Крім того, документ містив норми, які визначали відповідальність за деякі види причетності до злочину (приховування злочинця або майна, здобутого злочинним шляхом, а також придбання або збут майна, здобутого злочинним шляхом). Наприклад, відповідно до ст. 172 Статуту про покарання 1864 р. приховувачі злочину та учасники злочину несли однакову відповідальність: “за участь у крадіжці та за приховування викраденого винні підлягають покаранням, визначеним за крадіжку”. Однак мировий суддя міг зменшити покарання до половини для цих осіб.

До початку XX століття на території Російської імперії, крім Уложения про покарання кримінальні та виправні 1885 р., Статуту про покарання, що накладаються мировими судьями 1864 р., Статуту про засланих 1909 р., діяло військово-морське кримінальне законодавство. Воно було закріплено у Військовому та Морському статутах. Військово-морське кримінальне право на території Російської імперії почало діяти від часів Петра I. З моменту прийняття Військового статуту 1716 р. й Морського статуту 1720 р. воно періодично змінювалося. У 1797 році було прийнято Статут військового флоту, який у 1853 році замінено на Морський статут. У 1812 році Військовий статут 1716 року доповнено Польовим уложением, що містило військово-кримінальні закони, які діяли у воєнний час. У 1839 році було прийнято Військово-кримінальний статут. У 1867 році введено в дію Загальну частину, а в 1868 році – Особливу частину Військового статуту про покарання, який замінив Військово-кримінальний статут 1839 р. У 1869 році прийнято Дисциплінарний статут, у 1868 році – Морський статут про покарання (у 1885 році його редакцію було змінено). Прийнятий у 1874 році Статут військовий про повинність зумовив прийняття в 1875 році Військово-кримінального кодексу.

Окремі кримінально-правові норми, що містилися в узаконеннях по військово-морському відомству, наприкінці XIX століття були зведені у Військово-Морський статут про покарання. У період першої світової війни було посилено кримінальну

відповідальність за військові злочини. Так, наприклад, згідно з наказом № 29 від 14 січня 1916 року за підбурювання до дезертирства могла бути призначена смертна кара [8, с. 86]. У зв'язку з цим до військово-морського кримінального законодавства було внесено відповідні зміни.

У Статуті про засланих кримінально-правові норми містилися в главі шостій “Про кримінальну і дисциплінарну відповідальність засланих” [12]. Документ цей було затверджено 22 липня 1822 року Олександром I. Редакція статуту час від часу змінювалася, оновлені видання його виходили в 1857, 1890, 1906 й у 1909 роках. Деякі з кримінально-правових норм цього документа визначали ознаки переховування злочинця. Так, відповідно до статті 249 Статуту про засланих 1909 р. за обмін іменами та прізвищами заслани (каторжани, заслани поселенці) підлягали певним видам покарань.

22 березня 1903 року Державною Думою Російської імперії було прийнято Кримінальне уложення. Однак у повному обсязі його не було введено в дію. Від 1904 року й до жовтневої революції 1917 року на території Російської імперії поетапно вводилися в дію окремі глави Кримінального уложення.

У ст. 51 Кримінального уложення закріплюються ознаки співучасті, із яких можна визначити, що співучастю є діяльність кількох осіб, які погодилися вчиняти злочинні діяння або діяли спільно. Ця норма пропонує три види співучасників: 1) особи, які безпосередньо вчинили злочинне діяння або брали участь у його виконанні (виконавці); 2) особи, які підбурили іншого до співучасті в злочинному діянні (підбурювачі); 3) особи, які були пособниками, що доставляли засоби або усували перешкоди, надали допомогу у вчиненні злочинного діяння порадою, указівкою чи обіцянням не зашкоджувати його вчиненню або приховати його (пособники).

Кримінальне уложення містило положення, згідно з яким знижувалася міра відповідальності для деяких видів співучасників злочину. За ч. 2 ст. 51 Кримінального уложення співучасники тяжкого злочину або злочину підлягають покаранню за вчинене злочинне діяння, але для пособника покарання пом'якшується за умови, що його допомога була неістотною.

У розгляданому документі було передбачено диференціацію відповідальності співучасників проступку. Виходячи з положень ч. 3 ст. 51 Кримінального уложення за вчинення проступку карається лише той, хто безпосередньо його вчинив або брав участь у його вчиненні, а підбурювач і пособник підлягають покаранню тільки у випадках, які визначено в законі.

Кримінальне уложення в Загальній та Особливій частинах вирізняє форми співучасті. Так, у ст. 52 Кримінального уложення, яка встановлювала правила кваліфікації діянь учасників злочинного співтовариства, зазначалося, що особа, яка погодилася взяти участь у співтоваристві для вчинення тяжкого злочину або злочину і не відмовилася від подальшої співучасті, але не була співучасником тяжкого злочину або злочину, відповідає тільки за участь у співтоваристві. У ч. 2 ст. 52 Кримінального уложення визначено, що участь у співтоваристві для вчинення тяжкого злочину або злочину в зграї, створеній для вчинення кількох тяжких злочинів або злочинів, карається у випадках, окремо законом указаних.

Таким чином, у Загальній частині Кримінального уложення вбачаються дві форми співучасті: злочинне співтовариство взагалі й злочинне співтовариство у вигляді зграї. В Особливій частині Кримінального уложення, крім співтовариства і зграї, указується на такий вид злочинного об'єднання, як скопище.

Кримінальне уложення не згадує про причетність до злочину. Однак, незважаючи на це, деякі види причетності наводяться в Особливій частині Кримінального уложення,

у якій передбачалася відповідальність за недонесення про злочин (ст.ст. 163 і 644) та учасника тяжкого злочину (ст. 164), а також за переховування злочинця (ст.ст. 168 і 644), майна (ст. 279) і речових доказів (ст. 166).

Слід зазначити, що ст. 170 Кримінального уложення закріплювала правило, за яким до осіб, які вчинили злочини, передбачені ст.ст. 162 – 169 Кримінального уложення (не повідомили владу про достеменно відомий злочин, а також вчинили приховування), не застосовувалося покарання. Це відбувалось у випадку, коли: 1) повідомлення про злочин було б звинуваченням члена сім'ї недонесителя у вчиненні ним тяжкого злочину або злочину; 2) приховувався злочин, вчинений членами сім'ї приховувача; 3) переховуваним був член сім'ї переховувача. Цікаво зазначити, що ст. 170 Кримінального уложення закріплювала такі правила: 1) до недонесителя не застосовувалося покарання за неповідомлення про злочин, який він вчинив; 2) до осіб не застосовувалося покарання за приховування вчиненого ними злочину.

В Особливій частині Кримінального уложення було вказано на такий вид причетності, як придбання, прийняття на зберігання й збут чужого майна, здобутого завідомо злочинним шляхом. Так, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 279 Кримінального уложення покаранню піддавалися винні в участі в зраді, утвореній для придбання, прийняття на зберігання, приховання, застави або збуту чужого майна, здобутого завідомо злочинним шляхом. Крім того, за ч. 1 ст. 279 Кримінального уложення покарання зазнавала особа, винна в наданні пристановища завідомо учасникові зраді. Однак у нормі не вказувалося, чи має воно бути заздальгідь обіцяним.

27 лютого 1918 року відбулася Лютнева буржуазно-демократична революція. Органи управління державою перейшли до Тимчасового уряду. 1 вересня 1917 року постановою Тимчасового уряду було проголошено Російську Республіку. У період дії Тимчасового уряду на території російської держави продовжували бути чинними Уложення про покарання кримінальні та виправні 1885 р., Статут про покарання, що накладаються мировими суддями, 1864 р., Статут про засланих 1909 р., Військовий і Морський статuti. Суди в той час не застосовувалися лише кримінально-правові норми, які стосувалися посягання на імператора і членів його сім'ї.

На території України після зречення російського імператора Миколи II від престолу почалось формування національних органів влади. У березні 1917 року в Києві була створена Центральна Рада, куди увійшли представники українських політичних партій, громадських організацій та різних верств суспільства. У квітні 1917 року на Всеукраїнському національному конгресі Центральна Рада отримала статус виконавчого органу, який діяв на українських землях. 25 жовтня (7 листопада) 1917 року Тимчасовий уряд було скинуто більшовиками. 7 (20) листопада 1917 року Українська Центральна Рада у своєму Третньому універсалі оголосила створення Української Народної Республіки (далі – УНР) у складі Російської Республіки [1].

25 листопада (7 грудня) 1917 року УНР приймає Закон “Про правонаступництво”, яким було визначено, що до сформування Федеративної Російської Республіки всі закони і постанови, які мали силу на території Української Народної Республіки до 27 жовтня 1917 року, оскільки вони не змінені і не скасовані універсалами, законами і постановами Української Центральної Ради, мають силу і надалі як закони і постанови Української Народної Республіки [6]. Дане положення було підтверджено Законом УНР “Про порядок видання законів” від 8 (21) грудня 1917 р. [5] Таким чином, на території України продовжувало діяти кримінальне законодавство Російської імперії.

9 (22) січня 1918 року IV універсалом Української Центральної Ради було проголошено, що Українська Народна Республіка стає самостійною державою [2].

3 березня 1918 р. у Брест-Литовську між Росією, з одного боку, і Німеччиною та її союзниками, з іншого, був укладений мирний договір, за яким радянський уряд визнавав незалежність України. 29 квітня 1918 року на Всеукраїнському землеробському конгресі в Києві було проголошено Гетьманат під керівництвом Павла Скоропадського. Його уряд у документах мав назву – Українська держава. Державні органи УНР було скасовано. Урядом П. Скоропадського також було скасовано нормативно-правові документи, які було прийнято за часів Тимчасового уряду, а також Центральної Ради. Так, П. Скоропадський у Грамоті до всього українського народу від 29 квітня 1918 року вказував, що “усі розпорядження колишнього українського уряду, а також тимчасового Російського уряду відміняються і знищуються” [3].

У період правління П. Скоропадського на українських землях де-факто діяло законодавство Російської імперії. Так, у пункті 23 Закону Української держави “Закони про тимчасовий державний устрій України” від 29 квітня 1918 року було вказано, що “Українська Держава керується на твердих основах законів, виданих в установленій черзі” [4]. Між тим, урядом П. Скоропадського не було прийнято нормативного документа, який би визначав порядок застосування законодавства Російської імперії. На думку В.М. Іванова, тою мірою, як затверджувалися відповідні закони Української держави, скасовувались попередні законодавчі акти, про що, як правило, вказувалося в тексті того чи іншого закону [7, с. 19]. У період Гетьманату не було прийнято кримінального законодавства, тому на землях Української держави продовжувало діяти кримінальне законодавство Російської імперії.

14 грудня 1918 року П. Скоропадський відрікся від влади. Державні гілки влади на окремих українських землях перейшли до Директорії Української Народної Республіки (далі – Директорія УНР). У період правління Директорії УНР було прийнято низьку законодавчих актів щодо протидії окремим видам злочинів. Між тим, Директорія УНР застосовувала кримінальне законодавство Російської імперії. Так, наприклад, у червні 1919 року Надзвичайний Військовий Суд при Штабі Дієвої Армії пред’явивши обвинувачення отаману Петру Болбочану у скоєнні злочину, передбаченого артикулом 246 Зводу військових постанов 1869 р., зазначив, що отаман Петро Болбочан “злочинно захопив владу – посаду Командуючого Запорізькою групою і тим дезорганізував військовий фронт під час щасливого наступу проти ворога” [14]. 10 червня 1919 року Надзвичайний Військовий Суд позбавив Петра Болбочана всіх прав стану і призначив покарання до страти [13].

У період із кінця грудня 1918 року до кінця 1920 року на землях України розгорнулася із новою силою Громадянська війна. Директорія УНР змушена була вести бойові дії з радянськими військами, повстанською армією під керівництвом Нестора Махна, Збройними силами Півдня Росії під керівництвом генерала А.І. Денікіна та іншими військовими формуваннями, які існували в цей період на території України. Директорія УНР фактично проіснувала до кінця 1920 року.

Уряди УНР, Української держави та Директорії УНР у зв’язку із малим періодом свого існування, а також через постійні військові сутички із внутрішніми та зовнішніми ворогами не змогли утворити кримінального законодавства незалежної України.

18 березня 1921 року в Ризі був підписаний мирний договір між Польщею, з одного боку, та РРФСР й УСРР, з іншого боку. Згідно з умовами договору основна частина українських земель опинилась під радянською владою, а частина західних українських земель увійшли до складу Польської Республіки (Друга Річ Посполита). На території західних українських земель, що опинилися під владою Польщі, діяло кримінальне законодавство цієї країни. Слід зазначити, що на території Польщі, яка

раніше входила до складу Російської імперії, діяло Кримінальне уложення 1903 р. 1 вересня 1932 р. у Польщі було прийнято Кримінальний кодекс та Закон про проступки.

Висновки.

Основним кримінально-правовим документом на українських землях, які були у складі Російської імперії, з другої половини XIX століття до приходу радянської влади було Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. У ньому вперше було зафіксовано положення про причетність до злочину, які послужили основою для формування його в самостійний кримінально-правовий інститут. У кримінально-правових нормах Уложення 1845 р. (в редакції 1885 р.) було передбачено види причетності до злочину, які відрізнялися від видів та форм співучасті в злочині. Для співучасників та причетних до злочину осіб установлювалася різна система покарань. При кваліфікації діянь приховувачів злочину необхідно було встановлювати момент дачі ними згоди виконавцеві та іншим учасникам злочину на вчинення відповідних діянь із приховування їхньої злочинної діяльності. Разом із тим, за злочини проти членів імператорської сім'ї, державну зраду, а також інші особливо небезпечні злочини недонositелі та приховувачі несли таку ж відповідальність, як і основні виконавці злочинів.

Використана література

1. III універсал Української Центральної Ради від 7 (20) листопада 1917 р. // ЦДАВО України. Ф. 1115. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 9.
2. IV універсал Української Центральної Ради від 9 (22) січня 1918 р. // Вісник Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки. – 1917. – № 3. – 13 січня.
3. Грамота ко всему украинскому народу от 29 апреля 1918 г. – Режим доступу : [//www.cn.archives.gov.ua/expos/temat/independ/4.html](http://www.cn.archives.gov.ua/expos/temat/independ/4.html)
4. Закони про тимчасовий державний устрій України : Закон Української держави від 29 квітня 1918 р. // Українська суспільно-політична думка в XX ст. – Документи і матеріали в 2-х т. Т. I. / [упор. Т. Гунчак і Р. Сольчаник]. – К. : Сучасність, 1983. – С. 386-389.
5. Про порядок видання законів : Закон УНР від 8 (21) грудня 1917 р. – Режим доступу : [//www.textbooks.net.ua/content/view/998/17](http://www.textbooks.net.ua/content/view/998/17)
6. Про правонаступництво : Закон УНР від 25 листопада (7 грудня) 1917 р. – Режим доступу : [//www.textbooks.net.ua/content/view/993/17](http://www.textbooks.net.ua/content/view/993/17)
7. Иванов В.М. История державы и права : навч. посіб. : у 2-х частинах / В.М. Иванов – К. : МАУП, 2002. – Ч. 2. – 2003. – 224 с.
8. Приказ по Военному ведомству № 29 от 14 января 1916 г. // Разведчик. – 1916. – № 1318. – С. 86.
9. Сергеевский Н.Д. Наказание в русском праве XVII века / Н.Д. Сергеевский. – СПб. : Изд. книжн. маг. А.Ф. Цинзерлинга, 1887. – С. 41.
10. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1845 г. – Режим доступу : [//www.civil.consultant.ru/reprint/books/229/2.html#img3](http://www.civil.consultant.ru/reprint/books/229/2.html#img3)
11. Устав о наказаниях, налагаемых мировыми судьями, 1864 г. – Режим доступу : [//www.civil.consultant.ru/reprint/books/229/2.html#img3](http://www.civil.consultant.ru/reprint/books/229/2.html#img3)
12. Устав о ссыльных // Свод законов Российской империи. Т. XIV. – СПб. : Деятель, 1912. – Ст. 3427.
13. ЦДАВО України. Ф. 2279. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 13.
14. ЦДАВО України. Ф. 2279. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 21.

~~~~~ * * * ~~~~~